

Norsk venstre och samregeringen

INOM DEN NORSKA venstre, som närmast motsvarar folkpartiet hos oss, har frågan om samregering — en permanent och eventuellt lagstadgad samlingsregering av alla demokratiska partier — under senare år ställts under debatt. Vid 1953 års landsmöte föreslog den framstående politiker och publicisten Christian Oftedal (redaktör för Stavanger Aftenblad, död 1955) att partiet skulle uttala sig för "en regering sammansatt av alla större partier, inte som en provisorisk ordning efter första eller därpå följande val, utan som en varaktig ordning byggd på grunden att i tidens vanskligheter kommer en samverkan över partierna att vara den viktigaste och bästa lösningen". Oftedal tänkte sig att en sådan regering skulle bestå av proportionellt valda representanter för partierna och att samregerings-systemet skulle kombineras med ett folkomröstningsinstitut, som gav valmännen möjlighet att bestämma vid starkare motsättningar inom storting eller regering. Förslaget ledde till att partistyrelsen fick i uppdrag att verkställa en utredning, och en sådan föreligger nu i form av en skrift av stortingsman Gunnar Garbo: *Samregering. Et parlamentarisk alternativ*. Det är en i sin knapphet och koncentration utmärkt undersökning, som redovisar alla

Utgångspunkten för kravet på en samregering har i Norge inte varit densamma som i Sverige. Det är framför allt venstres ovilja mot en bindning vare sig åt höger eller åt vänster som ligger bakom kraven, skriver Herbert Tingsten här i en kommentar till en norsk undersökning.

väsentliga motiv för en samregering och med berömvärd försiktighet söker vederlägga de invändningar som framförts.

Garbo börjar med en intressant anknytning till Johan Sverdrup, den norska parlamentarismens främste tillskyndare och ledare av den första vänsterregeringen 1884. I en debatt år 1883 framhöll Sverdrup att med parlamentarismen skulle följa en växelverkan mellan partierna och växlingar i innehavet av regeringsmakten; "på detta sätt är det som alla intressen kommer till sin rätt och styrelsen blir så allsidig att samhällskraften just därför bäst utvecklas i alla riktningar". Sverdrup betonar alltså här att själva växlingen vid styret från en högre synpunkt bör betraktas som ett slags samverkan; alla riktningar kan vid skilda tillfällen göra sin mening gällande, och resultatet blir på

lång sikt en politik som blir en medelproportional mellan partiernas syften och därför till en viss grad tillgodoser allas önskemål. Liksom andra parlamentarismens förespråkare i Norden tänkte sig Sverdrup tydligen en parlamentarism efter idealiserat engelskt mönster, med partier eller koalitioner regelbundet avlösande varandra i regeringen.

Under några årtionden kom den norska parlamentarismen att nägorunda fungera efter dessa linjer, men särskilt efter proportionalismens införande vid 1920 års val blev läget ett annat. Mellankrigstiden blev minoritetsregeringarnas tid; förslag ställdes om provisoriska samlingsregeringar, men kunde inte vinna flygelpartiernas stöd. Efter andra världskriget har tvärtom ett parti, arbetarpartiet, oavbrutet haft makten, ehuru det aldrig nått mer än en knapp majoritet. Den växling av engelsk typ som Sverdrup förutsatte har alltså inte kommit till stånd. Men för venstre, som inte vill lera sig med andra icke socialistiska partier i en koalition, framstår också en tänkbar växling mellan arbetarregeringar och borgerliga regeringar — mellan två block — som olämplig. Vid 1953 och 1957 års val ansåg partiet att om arbetarpartiet förlorade majoriteten, man i första hand skulle söka bilda en demokratisk samlingsregering, i andra hand en ren venstre-regering. Samtidigt har tanken på en permanent samregering av schweizisk typ blivit ett viktigt inslag inom venstres debatt.

Utgångspunkten för kravet på en samregering har alltså inte varit alldeles densamma som hos oss. Det är framför allt venstres ovilja mot en bindning åt vare sig höger eller vänster som praktiskt-politiskt ligger bakom kravet. Men de principiella skälen, som ofta redovisats i denna tidning, är självfallet desamma i Norge som i Sverige: det växande behovet av samverkan i regeringen då denna på grund av statsmaktens utvidgning får en alltmer dominerande ställning, de minskade motsättningarna mellan partierna, den ringa skillnaden mellan de stridande huvudriktningarnas röstetal, värdet av att få kompetensen från alla partier utnyttjad. På dessa och andra punkter är den norska utredning som nu framlagts av stort värde.

HERBERT TINGSTEN